Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 18 grudnia 2019 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Własność intelektualna – Egzekwowanie praw własności intelektualnej – Dyrektywa 2004/48/WE – Ochrona prawna programów komputerowych – Dyrektywa 2009/24/WE – Umowa licencyjna dotycząca oprogramowania – Nieautoryzowana modyfikacja kodu źródłowego programu komputerowego przez licencjobiorcę, z naruszeniem umowy licencyjnej – Powództwo o stwierdzenie naruszenia prawa do znaku towarowego wniesione przez autora oprogramowania przeciwko licencjobiorcy – Charakter mającego zastosowanie reżimu odpowiedzialności

W sprawie C-666/18

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez cour d'appel de Paris (sąd apelacyjny w Paryżu, Francja) postanowieniem z dnia 16 października 2018 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 24 października 2018 r., w postępowaniu:

IT Development SAS

przeciwko

Free Mobile SAS,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: E. Regan, prezes izby, I. Jarukaitis (sprawozdawca), E. Juhász, M. Ilešič i C. Lycourgos, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Campos Sánchez-Bordona,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu IT Development SAS – B. Lamon, avocat,

– w imieniu Free Mobile SAS – J. Fréneaux, avocat,

– w imieniu rządu francuskiego – R. Coesme, A.L. Desjonquères i A. Daniel, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: francuski.

– w imieniu Komisji Europejskiej – É. Gippini Fournier, S.L. Kalėda i J. Samnadda, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 12 września 2019 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2004/48/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.U. 2004, L 157, s. 45) oraz art. 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych (Dz.U. 2009, L 111, s. 16).

2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu między IT Development SAS a Free Mobile SAS, dotyczącego zarzucanego tej ostatniej spółce naruszenia prawa własności intelektualnej do oprogramowania i mającej wynikać stąd szkody.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 2004/48

3 Zgodnie z motywami 10, 13 i 15 dyrektywy 2004/48:

„(10) Celem [tej] dyrektywy jest zbliżenie systemów prawnych [państw członkowskich] w celu zapewnienia wysokiego, równoważnego i jednakowego poziomu bezpieczeństwa [ochrony własności intelektualnej] na rynku wewnętrznym.

[…]

(13) Niezbędne jest możliwie jak najszersze zdefiniowanie zakresu stosowania niniejszej dyrektywy, tak aby obejmowała wszystkie prawa własności intelektualnej objęte przepisami wspólnotowymi w tej dziedzinie i/lub prawem wewnętrznym danego państwa członkowskiego […].

[…]

(15) Niniejsza dyrektywa nie wpływa na prawo materialne w zakresie własności intelektualnej […]”.

4 Artykuł 1 tej dyrektywy, który określa jej cel, brzmi następująco:

„Niniejsza dyrektywa dotyczy środków, procedur i środków naprawczych, niezbędnych do realizacji praw własności intelektualnej […]”.

5 Artykuł 2 rzeczonej dyrektywy, zatytułowany „Zakres”, stanowi:

„1. Bez uszczerbku dla środków przewidzianych lub środków, które mogą być przewidziane w prawie [Unii] lub [prawie] krajowym, w zakresie, w jakim te środki mogą dawać właścicielom praw większe korzyści, przewidziane niniejszą dyrektywą [środki], procedury i środki naprawcze stosuje się, zgodnie z art. 3, do wszelkich naruszeń praw własności intelektualnej określonych w prawie [Unii] i/lub prawie wewnętrznym zainteresowanego państwa członkowskiego.

[…]

3. Niniejsza dyrektywa nie wpływa na:

a) […] przepisy [prawa Unii] regulujące prawo materialne w zakresie własności intelektualnej […];

[…]”.

6 Artykuł 3 dyrektywy 2004/48, zatytułowany „Obowiązki ogólne”, stanowi:

„1. Państwa członkowskie zapewniają objęte niniejszą dyrektywą środki, procedury i środki naprawcze niezbędne do stosowania praw własności intelektualnej. Powyższe środki, procedury i środki zaradcze [naprawcze] są sprawiedliwe i słuszne oraz nie są nadmiernie skomplikowane czy kosztowne, ani też nie pociągają za sobą nierozsądnych ograniczeń czasowych lub nieuzasadnionych opóźnień.

2. Powyższe środki, procedury i środki naprawcze są również skuteczne, proporcjonalne i odstraszające i stosowane w taki sposób, aby zapobiec tworzeniu ograniczeń handlu prowadzonego zgodnie z prawem i zapewnić zabezpieczenia przed ich nadużywaniem”.

7 Artykuł 4 tej dyrektywy, zatytułowany „Osoby uprawnione do występowania o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych”, brzmi następująco:

„Za osoby uprawnione do występowania o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych określonych w niniejszym rozdziale państwa członkowskie uznają:

a) właścicieli [podmiotów] praw własności intelektualnej zgodnie z przepisami właściwego prawa;

[…]”.

Dyrektywa 2009/24

8 Zgodnie z motywem 15 dyrektywy 2009/24:

„Niedozwolone powielanie, tłumaczenie, adaptacja lub przekształcanie formy kodu, w której kopia programu komputerowego została udostępniona, stanowi naruszenie wyłącznych praw autora […]”.

9 Artykuł 1 dyrektywy 2009/24, który określa jej cel, stanowi w ust. 1:

„Zgodnie z przepisami niniejszej dyrektywy państwa członkowskie chronią prawem autorskim programy komputerowe w taki sposób jak dzieła literackie w rozumieniu Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych […]”.

10 Artykuł 4 tej dyrektywy, zatytułowany „Czynności zastrzeżone”, stanowi:

„1. Z zastrzeżeniem przepisów art. 5 i 6 prawa wyłączne uprawnionego, w rozumieniu art. 2, obejmują prawo do wykonywania lub zezwalania na:

[…]

b) translację [tłumaczenie], adaptację, porządkowanie i jakiekolwiek inne modyfikacje programu komputerowego i powielenie wyników tych działań, bez uszczerbku dla praw osoby, która modyfikuje program;

[…]”.

11 Artykuł 5 tej dyrektywy, zatytułowany „Wyjątki od czynności zastrzeżonych”, stanowi w swoim ust. 1:

„W braku szczególnych przepisów umownych czynności określone w art. 4 ust. 1 lit. a) i b) nie wymagają zezwolenia uprawnionego, jeśli są konieczne do użycia programu przez uprawnionego nabywcę zgodnie z zamierzonym celem, włącznie z poprawianiem błędów”.

12 Zgodnie z art. 8 akapit pierwszy dyrektywy 2009/24 jej przepisy pozostają bez uszczerbku dla jakichkolwiek innych przepisów prawa, dotyczących na przykład prawa zobowiązań.

Prawo francuskie

13 Artykuł L. 112-2 code de la propriété intellectuelle (kodeksu własności intelektualnej) stanowi:

„Za wytwory intelektu w rozumieniu niniejszego kodeksu uważa się:

[…]

13° Oprogramowanie komputerowe, w tym przygotowawczy materiał projektowy;

[…]”.

14 Zgodnie z art. L. 122-6 tego kodeksu:

„Z zastrzeżeniem przepisów art. L. 122-6-1 prawo do korzystania i rozporządzania prawem do korzystania przysługujące autorowi oprogramowania obejmuje prawo do wykonywania lub zezwalania na wykonanie:

1° trwałego lub czasowego powielenia oprogramowania […];

2° tłumaczenia, adaptacji, porządkowania lub jakichkolwiek innych modyfikacji oprogramowania i powielenie wyników tych działań;

[…]”.

15 Artykuł L. 122-6-1 wspomnianego kodeksu przewiduje:

„I. Czynności określone w art. L. 122-6 pkt 1 i 2 nie wymagają zgody autora, jeżeli są konieczne do umożliwienia używania oprogramowania w sposób zgodny z jego przeznaczeniem przez osobę, która ma prawo z niego korzystać, włącznie z poprawianiem błędów.

Natomiast autor jest uprawniony, aby zastrzec sobie w drodze umowy prawo do usuwania błędów oraz ustalić warunki szczegółowe, jakim będą podlegać czynności określone w art. L. 122-6 pkt 1 i 2, konieczne do umożliwienia używania oprogramowania w sposób zgodny z jego przeznaczeniem przez osobę, która ma prawo z niego korzystać.

[…]”.

16 Artykuł L. 335-3 akapit drugi kodeksu brzmi następująco:

„Czynem niedozwolonym polegającym na naruszeniu prawa własności intelektualnej jest również naruszenie któregokolwiek z praw autora oprogramowania określonych w art. L. 122-6”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

17 Na podstawie umowy z dnia 25 sierpnia 2010 r., zmienionej aneksem z dnia 1 kwietnia 2012 r., IT Development udzieliła Free Mobile, operatorowi telefonii oferującemu usługi mobilne na rynku francuskim, licencji wraz z umową serwisową na program pod nazwą ClickOnSite, będący scentralizowanym oprogramowaniem do zarządzania projektami, które miało umożliwić Free Mobile organizację i monitorowanie w czasie rzeczywistym rozbudowy sieci stacji przekaźnikowych przez jej pracowników i zewnętrznych dostawców usług technicznych.

18 W dniu 18 czerwca 2015 r. IT Development pozwała Free Mobile do tribunal de grande instance de Paris (sądu pierwszej instancji w Paryżu, Francja) za naruszenie jej praw autorskich do oprogramowania ClickOnSite, żądając naprawienia poniesionej przez siebie szkody. W pozwie zarzuciła ona Free Mobile dokonanie modyfikacji oprogramowania, w szczególności poprzez stworzenie nowych formularzy. Zdaniem IT Development owe modyfikacje były istotne, zaś Free Mobile nie miała prawa ich dokonywać, w szczególności w myśl § 6 umowy licencyjnej, zatytułowanego „Zakres licencji”, zgodnie z którym klient wyraźnie zobowiązuje się, że nie będzie zwielokrotniać oprogramowania, bezpośrednio lub pośrednio, dekompilować go lub wykonywać na oprogramowaniu czynności inżynierii wstecznej ani modyfikować, usuwać błędów, adaptować, tworzyć dzieł pochodnych oraz dodatków bezpośrednio lub pośrednio związanych z oprogramowaniem.

19 Free Mobile wniosła powództwo wzajemne o nadużycie prawa procesowego i podniosła, że żądania IT Development są niedopuszczalne i bezzasadne.

20 Wyrokiem z dnia 6 stycznia 2017 r. tribunal de grande instance de Paris (sąd wielkiej instancji w Paryżu) uznał żądania IT Development oparte na odpowiedzialności deliktowej Free Mobile za niedopuszczalne, oddalił powództwo odszkodowawcze Free Mobile oparte na naruszeniu prawa procesowego i obciążył IT Development kosztami postępowania. Sąd ten uznał, że w dziedzinie prawa własności intelektualnej funkcjonują dwa odrębne reżimy odpowiedzialności, z których jeden to odpowiedzialność ex delicto w razie naruszenia określonych ustawą praw autora oprogramowania do korzystania z oprogramowania i rozporządzania prawem do tego korzystania, zaś drugi to odpowiedzialność ex contractu, powstająca w przypadku naruszenia jednego z praw autorskich zastrzeżonych w umowie, przy czym w rozpoznawanej przez tribunal de grande instance de Paris (sąd wielkiej instancji w Paryżu) sprawie Free Mobile jednoznacznie zarzucono naruszenie jej zobowiązań umownych, wchodzące w zakres powództwa z tytułu odpowiedzialności kontraktowej, nie zaś popełnienie czynu niedozwolonego polegającego na naruszeniu praw własności intelektualnej do oprogramowania.

21 IT Development złożyła apelację od tego wyroku do cour d’appel de Paris (sądu apelacyjnego w Paryżu, Francja), w której wniosła o zwrócenie się do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym, uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji oraz uznanie wniesionego przez nią powództwa o stwierdzenie naruszenia za dopuszczalne. Domaga się ona również stwierdzenia, że modyfikacje oprogramowania, jakich dokonała

Free Mobile, stanowią czyn naruszenia praw własności intelektualnej, zobowiązania tej spółki do zapłaty na jej rzecz kwoty 1 440 000 EUR tytułem naprawienia poniesionej przez nią szkody oraz, tytułem żądania ewentualnego, zasądzenia od Free Mobile, na podstawie odpowiedzialności kontraktowej, kwoty 840 000 EUR w celu naprawienia tej szkody. W każdym wypadku domaga się ona także zakazania Free Mobile i jej podwykonawcy, spółce Coraso, korzystania z oprogramowania oraz pobierania i ponownego wykorzystywania danych z tego oprogramowania.

22 Free Mobile wnosi do cour d'appel de Paris (sądu apelacyjnego w Paryżu) w szczególności o utrzymanie w mocy wyroku sądu pierwszej instancji, zasądzenie od IT Development zapłaty na jej rzecz kwoty 50 000 EUR tytułem odszkodowania za nadużycie prawa procesowego oraz o uznanie wszystkich żądań IT Development za niedopuszczalne, a w każdym razie za bezzasadne.

23 Sąd odsyłający zwraca uwagę, że francuskie przepisy regulujące odpowiedzialność cywilną opierają się na zasadzie niedopuszczalności zbiegu odpowiedzialności deliktowej i kontraktowej, co oznacza, po pierwsze, że nikt nie może zostać pociągnięty przez inną osobę do odpowiedzialności kontraktowej i odpowiedzialności deliktowej za te same czyny, a po drugie, że w sytuacji, gdy strony są związane ważną umową, zaś szkoda poniesiona przez jedną ze stron wynika z niewykonania lub nienależytego wykonania jednego ze zobowiązań umownych przez drugą stronę, wyłącza się stosowanie reżimu deliktowego na rzecz odpowiedzialności kontraktowej. Sąd ten wskazuje też, że na gruncie prawa francuskiego naruszenie praw własności intelektualnej, które pierwotnie było czynem zabronionym, wchodzi w zakres odpowiedzialności deliktowej, lecz w prawie tym nie istnieje żaden przepis, zgodnie z którym naruszenie nie może występować w sytuacji istnienia umowy między stronami. W tym względzie na przykład w sprawach związanych z patentami i znakami towarowymi możliwe jest wytoczenie powództwa o stwierdzenie naruszenia wobec licencjobiorcy, który przekracza granice zawartej z nim umowy.

24 Sąd odsyłający zwraca jednak uwagę, że art. 2 dyrektywy, określający jej zakres stosowania, stanowi w sposób ogólny, że środki, procedury i środki naprawcze stosuje się do wszelkich naruszeń praw własności intelektualnej, niezależnie od tego, czy naruszenie wynika z niewykonania umowy, czy też nie.

25 W tych okolicznościach cour d'appel de Paris (sąd apelacyjny w Paryżu) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy okoliczność, iż licencjobiorca oprogramowania naruszył warunki umowy licencyjnej dotyczącej oprogramowania (przez przekroczenie limitu czasowego korzystania z wersji testowej, przekroczenie dopuszczalnej liczby użytkowników albo innej jednostki, na której oparty jest model licencjonowania, jak liczba procesorów używanych do wykonywania instrukcji programu, lub przez zmodyfikowanie kodu źródłowego programu, w sytuacji gdy licencja zastrzega to prawo dla podmiotu pierwotnie uprawnionego), stanowi:

– naruszenie praw własności intelektualnej (w rozumieniu dyrektywy [2004/48]) doznane przez podmiot uprawniony z tytułu praw autorskich do programu komputerowego, zastrzeżonych na podstawie art. 4 dyrektywy [2009/24] w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych,

– czy też może podlegać odrębnemu reżimowi prawnemu, jak reżim odpowiedzialności kontraktowej na zasadach ogólnych?".

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

26 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE współpracy między sądami krajowymi a Trybunałem do tego ostatniego należy udzielenie sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi, która umożliwi mu rozstrzygnięcie zawisłego

przed nim sporu. Mając to na uwadze, Trybunał powinien w razie potrzeby przeformułować przedłożone mu pytania (wyroki: z dnia 28 czerwca 2018 r., Crespo Rey, C-2/17, EU:C:2018:511, pkt 40; z dnia 26 września 2019 r., UTEP 2006., C-600/18, EU:C:2019:784, pkt 17 i przytoczone tam orzecznictwo).

27 W niniejszym wypadku z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że problem, który należy rozstrzygnąć w sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym, dotyczy stosowania zasady niedopuszczalności zbiegu odpowiedzialności deliktowej i kontraktowej, zgodnie z którą odpowiedzialność deliktowa podlega wyłączeniu, jeżeli powództwo takie jak wytoczone w postępowaniu głównym opiera się na podnoszonym naruszeniu zobowiązań umownych, a nie naruszeniu praw własności intelektualnej, które stanowi czyn niedozwolony.

28 Jak zwrócił uwagę sąd odsyłający, owa obowiązująca w prawie francuskim zasada skutkuje tym, że po pierwsze, nikt nie może zostać pociągnięty przez inną osobę do odpowiedzialności kontraktowej i odpowiedzialności deliktowej za te same czyny, a po drugie, w sytuacji gdy strony są związane ważną umową, zaś szkoda poniesiona przez jedną ze stron wynika z niewykonania lub nienależytego wykonania jednego ze zobowiązań umownych przez drugą stronę, wyłącza się stosowanie reżimu deliktowego na rzecz odpowiedzialności kontraktowej.

29 Sąd odsyłający zauważył też, że na gruncie prawa francuskiego naruszenie prawa własności intelektualnej jest czynem zabronionym, które zwyczajowo wchodzi w zakres odpowiedzialności deliktowej, nie zaś odpowiedzialności z tytułu niewykonania umowy. Ponadto rząd francuski wskazuje w uwagach na piśmie, że występujące w prawie francuskim pojęcie „contrefaçon" (naruszenia praw własności intelektualnej) stanowi tłumaczenie użytego w dyrektywie 2004/48 wyrażenia „naruszenie prawa własności intelektualnej", w związku z czym normy prawa francuskiego dotyczące powództwa o stwierdzenie naruszenia stanowią transpozycję tej dyrektywy.

30 W świetle powyższych rozważań należy stwierdzić, że poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy dyrektywy 2004/48 i 2009/24 należy interpretować w ten sposób, że naruszenie odnoszącego się do praw własności intelektualnej podmiotu praw autorskich do programu komputerowego postanowienia umowy licencyjnej dotyczącej tego programu wchodzi w zakres pojęcia „naruszenia praw własności intelektualnej" w rozumieniu dyrektywy 2004/48, a w konsekwencji że wspomnianemu podmiotowi przysługują wszystkie przewidziane w tej dyrektywie gwarancje, bez względu na to, jaki reżim odpowiedzialności został przewidziany w prawie krajowym.

31 Należy zauważyć, że sąd odsyłający wskazał w pytaniu prejudycjalnym kilka możliwych form naruszenia postanowień umowy licencyjnej na oprogramowanie, a więc przekroczenie przez licencjobiorcę oprogramowania limitu czasowego korzystania z wersji testowej, przekroczenie dopuszczalnej liczby użytkowników albo innej jednostki, na której oparty jest model licencjonowania, jak liczba procesorów używanych do wykonywania instrukcji oprogramowania, lub zmodyfikowanie kodu źródłowego oprogramowania, w sytuacji gdy licencja zastrzega to prawo dla podmiotu pierwotnie uprawnionego. Postępowanie główne dotyczy wyłącznie tego ostatniego przypadku, w związku z czym tylko on zostanie rozpatrzony w ramach niniejszego postępowania.

32 W odniesieniu do dyrektywy 2009/24, która ustanawia materialne prawa autorów programów komputerowych, należy zauważyć, że na mocy jej art. 1 państwa członkowskie są zobowiązane do ochrony programów komputerowych prawem autorskim w taki sposób jak dzieł literackich. Zgodnie z art. 4 tej dyrektywy prawa wyłączne właścicieli owych programów, które powinny być chronione przez państwa członkowskie, obejmują, z zastrzeżeniem pewnych wyjątków, prawo do wykonywania tłumaczenia, adaptacji, porządkowania i jakichkolwiek innych modyfikacji programu komputerowego lub zezwalania na nie. Zakaz modyfikowania kodu źródłowego oprogramowania podlega zatem prawu autorskiemu do programu komputerowego, którego ochronę przewiduje dyrektywa 2009/24. Należy

dodać, że zgodnie z art. 3 wspomnianej dyrektywy taka ochrona przysługuje wszystkim osobom fizycznym lub prawnym spełniającym na gruncie krajowych przepisów z zakresu prawa autorskiego warunki stosowane do dzieł literackich.

33 Z powyższego wynika, że dyrektywa 2009/24 nie uzależnia ochrony praw autorskich do programu komputerowego od tego, czy podnoszone naruszenie tych praw stanowi naruszenie umowy licencyjnej.

34 W tym względzie należy zaznaczyć, że w motywie 15 wspomnianej dyrektywy ograniczono się do wskazania, że adaptacja lub przekształcenie formy kodu, w której kopia programu komputerowego została udostępniona, stanowi naruszenie wyłącznych praw autora, bez wskazania przyczyny tego naruszenia, niezależnie od tego, czy ma on charakter kontraktowy, czy inny.

35 Co się tyczy dyrektywy 2004/48 – przewiduje ona, jak wynika z jej motywów 10 i 15, a także art. 1, środki, procedury i środki naprawcze niezbędne do stosowania praw własności intelektualnej, a więc także praw objętych dyrektywą 2009/24.

36 Zgodnie z art. 2 ust. 1 dyrektywy 2004/48 znajduje ona zastosowanie do „wszelkich naruszeń praw własności intelektualnej". Z brzmienia tego przepisu, a w szczególności z przymiotnika „wszelkich" wynika, że dyrektywę tę należy interpretować w ten sposób, iż obejmuje ona też naruszenia wynikające z niewykonania postanowień umownych dotyczących korzystania z prawa własności intelektualnej, w tym praw autora programu komputerowego.

37 Stwierdzenie to znajduje potwierdzenie w celach dyrektywy 2004/48, jak również w kontekście, w jaki wpisuje się jej art. 2 ust. 1, który zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału należy wziąć pod uwagę przy dokonywaniu wykładni tego przepisu (zob. podobnie wyrok z dnia 26 maja 2016 r., Envirotec Denmark, C-550/14, EU:C:2016:354, pkt 27 i przytoczone tam orzecznictwo).

38 Co się tyczy, po pierwsze, celu dyrektywy 2004/48, z jej motywów 10 i 13 wynika, odpowiednio, że owym celem jest zbliżenie systemów prawnych państw członkowskich w celu zapewnienia wysokiego, równoważnego i jednakowego poziomu ochrony własności intelektualnej na rynku wewnętrznym oraz że zakres stosowania tej dyrektywy należy zdefiniować możliwie jak najszerzej, tak aby obejmował wszystkie prawa własności intelektualnej objęte przepisami prawa Unii w tej dziedzinie lub prawa wewnętrznego danego państwa członkowskiego.

39 Ponadto Trybunał orzekł, że celem dyrektywy 2004/48 jest zapewnienie, szczególnie w społeczeństwie informacyjnym, skutecznej ochrony własności intelektualnej (zob. podobnie wyrok z dnia 12 lipca 2011 r., L'Oréal i in., C-324/09, EU:C:2011:474, pkt 131).

40 Z orzecznictwa Trybunału wynika też, że postanowienia tej dyrektywy służą uregulowaniu wszystkich aspektów związanych z prawami własności intelektualnej, które są nierozłącznie związane, po pierwsze, z egzekwowaniem tych praw, a po drugie, z ich naruszaniem, poprzez ustanowienie skutecznych środków prawnych służących zapobieganiu naruszeniom, spowodowaniu ich zaprzestania lub zadośćuczynieniu za każde naruszenie istniejącego prawa własności intelektualnej (zob. podobnie wyrok z dnia 10 kwietnia 2014 r., ACI Adam i in., C-435/12, EU:C:2014:254, pkt 61 i przytoczone tam orzecznictwo).

41 Następnie, co się tyczy kontekstu, w jaki wpisuje się art. 2 ust. 1 dyrektywy 2004/48, dyrektywa ta przewiduje w art. 4, że osobą uprawnioną do występowania o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych określonych w tej dyrektywie jest każdy podmiot praw własności intelektualnej, zgodnie z przepisami odpowiedniego prawa. Tymczasem możliwość złożenia takiego wniosku o zastosowanie środków, procedur lub środków naprawczych nie podlega żadnym ograniczeniom w odniesieniu do źródła naruszenia tych praw, czy to o charakterze kontraktowym, czy też innym.

42 W świetle powyższego należy stwierdzić, że naruszenie postanowienia umowy licencyjnej dotyczącej programu komputerowego, które odnosi się do praw własności intelektualnej podmiotu praw autorskich do tego programu, wchodzi w zakres pojęcia „naruszenia praw własności intelektualnej" w rozumieniu dyrektywy 2004/48, a w konsekwencji wspomnianemu podmiotowi przysługują przewidziane w tej dyrektywie gwarancje.

43 Niemniej jednak, mimo że dyrektywa 2004/48 ma na celu ustanowienie środków, procedur i środków naprawczych przysługujących podmiotom praw własności intelektualnej, w tym praw autorskich do programów komputerowych przewidzianych w dyrektywie 2009/24, to ta pierwsza dyrektywa nie określa szczegółowych zasad stosowania tych gwarancji ani nie przewiduje zastosowania szczególnego reżimu odpowiedzialności w przypadku naruszenia tych praw.

44 Wynika z tego, że ustawodawca krajowy ma swobodę w zakresie określania konkretnych sposobów ochrony wspomnianych praw i definiowania w szczególności charakteru, kontraktowego lub deliktowego, powództwa, które może wytoczyć ów podmiot w przypadku naruszenia swoich praw własności intelektualnej przeciwko licencjobiorcy programu komputerowego. Każdorazowo należy jednak przestrzegać wymogów dyrektywy 2004/48.

45 W tym ostatnim względzie z art. 3 omawianej dyrektywy wynika, że środki, procedury i środki naprawcze niezbędne do zapewnienia poszanowania praw własności intelektualnej muszą być sprawiedliwe i słuszne oraz nie mogą być nadmiernie skomplikowane czy kosztowne ani też nie mogą pociągać za sobą nierozsądnych ograniczeń czasowych lub nieuzasadnionych opóźnień. Powinny one także być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające, i stosowane w taki sposób, aby zapobiec tworzeniu ograniczeń handlu prowadzonego zgodnie z prawem i zapewnić zabezpieczenia przed ich nadużywaniem.

46 Z powyższych rozważań wynika, że określenie reżimu odpowiedzialności mającego zastosowanie w przypadku naruszenia praw autorskich do programu komputerowego przez licencjobiorcę tego programu należy do kompetencji państw członkowskich. Zastosowanie szczególnego reżimu odpowiedzialności w żadnym wypadku nie może jednak stanowić przeszkody dla skutecznej ochrony praw własności intelektualnej podmiotu praw autorskich do tego programu ustanowionej w dyrektywach 2004/48 i 2009/24.

47 W niniejszej sprawie sąd odsyłający wskazuje, że żaden przepis prawa krajowego dotyczący naruszenia praw własności intelektualnej wyraźnie nie stanowi, że na owo naruszenie można się powoływać tylko w przypadku, gdy strony nie są związane umową. Podnosi on również, że naruszenie tych praw najczęściej definiuje się jako naruszenie któregokolwiek prawa własności intelektualnej, w szczególności któregoś z praw autora programu komputerowego.

48 W tym względzie z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że na gruncie zasady wykładni prawa krajowego zgodnej z prawem Unii sąd krajowy jest zobowiązany do dokonywania wykładni prawa krajowego w możliwie najszerszym zakresie zgodnej z prawem Unii, a w związku z tym do zapewnienia, w ramach swojej właściwości, pełnej skuteczności prawa Unii przy rozpoznawaniu zawisłych przed nim sporów. Zasada ta wymaga, by sąd krajowy wziął pod uwagę całość prawa krajowego dla oceny tego, w jaki sposób może ono być stosowane, tak aby nie osiągnąć rezultatu sprzecznego z prawem Unii (zob. podobnie wyroki: z dnia 19 grudnia 2013 r., Koushkaki, C-84/12, EU:C:2013:862, pkt 75, 76; a także z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 55). Wydaje się, że w świetle informacji wskazanych w poprzednim punkcie, i z zastrzeżeniem zweryfikowania tego stwierdzenia przez sąd odsyłający, możliwe jest dokonanie w niniejszej sprawie wykładni zgodnej z wymogami dyrektyw 2004/48 i 2009/34.

49 W świetle powyższych rozważań na zadane pytanie należy udzielić następującej odpowiedzi: dyrektywy 2004/48 i 2009/24 należy interpretować w ten sposób, że naruszenie postanowienia umowy licencyjnej dotyczącej programu komputerowego, które odnosi się do praw własności intelektualnej podmiotu

praw autorskich do tego programu, wchodzi w zakres pojęcia „naruszenia praw własności intelektualnej" w rozumieniu dyrektywy 2004/48 i że w konsekwencji wspomnianemu podmiotowi przysługują wszystkie przewidziane w tej dyrektywie gwarancje, bez względu na to, jaki reżim odpowiedzialności został przewidziany w prawie krajowym.

W przedmiocie kosztów

50 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2004/48/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej oraz dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych należy interpretować w ten sposób, że naruszenie postanowienia umowy licencyjnej dotyczącej programu komputerowego, które odnosi się do praw własności intelektualnej podmiotu praw autorskich do tego programu, wchodzi w zakres pojęcia „naruszenia praw własności intelektualnej" w rozumieniu dyrektywy 2004/48 i że w konsekwencji wspomnianemu podmiotowi przysługują wszystkie przewidziane w tej dyrektywie gwarancje, bez względu na to, jaki reżim odpowiedzialności został przewidziany w prawie krajowym.

Podpisy